

บทที่ 5

การเปลี่ยนแปลงคำภาษาบาลีและสันสกฤต ในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์

คำภาษาบาลีและสันสกฤตที่ยืมมาใช้ในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์ นอกจากจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียงพยัญชนะและสระดังที่ได้กล่าวในบทที่ 3 และบทที่ 4 แล้ว ยังมีการเปลี่ยนแปลงอีกประการหนึ่ง คือ การตัดเสียง

ภาษาบาลีและสันสกฤตเป็นภาษามิ่วกัตติปัจจัย คำแต่ละคำจะประกอบด้วยธาตุซึ่งต้องมีการประกอบบริกัตติปัจจัยให้พร้อมก่อนที่จะสื่อความหมายในภาษาได้ คำในภาษาบาลีและสันสกฤตจึงมีหลายพยางค์ เมื่อนำมาใช้ในภาษาเขมรและภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์ซึ่งนิยมคำพยางค์เดี่ยวและคำสองพยางค์ จึงมักจะเปลี่ยนคำภาษาบาลีและสันสกฤตนั้นให้สั้นลงด้วยการตัดเสียงบางเสียง หรือตัดพยางค์บางพยางค์ออก โดยไม่ทำให้ความหมายเปลี่ยนไป คำบาลีและสันสกฤตที่รับมาใช้ในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์มีการตัดเสียงเป็น 3 ประเภท คือ การตัดเสียงเดียว การตัดหลายเสียง และการตัดพยางค์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การตัดเสียงเดียว

การตัดเสียงเดียว หมายถึง การตัดเสียงพยัญชนะหรือสระอย่างใดอย่างหนึ่งออกเสียงที่ตัดนั้นอาจเป็นเสียงพยัญชนะต้น เสียงพยัญชนะกลาง เสียงพยัญชนะท้าย เสียงสระในพยางค์แรก หรือเสียงสระในพยางค์ท้าย ดังนี้

1. การตัดเสียงพยัญชนะ

1.1 การตัดเสียงพยัญชนะต้น ในคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะควบนั้นอาจมีการตัดเสียงพยัญชนะต้นควบตัวใดตัวหนึ่งออก ทำให้กลายเป็นคำที่มีพยัญชนะต้นเดียว

1.1.1 การตัดเสียงพยัญชนะต้นตัวที่ 1 ของพยัญชนะต้นควบ เช่น

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด
	kṣmaa dhyaana	smaa yien	k- dh-

1.1.2 การตัดเสียงพยัญชนะต้นตัวที่ 2 ของพยัญชนะต้นควบ เช่น

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด
vyaama	vyaama	phiəm [*]	-y-

1.2. การตัดเสียงพยัญชนะกลาง

คำภาษาบาลีและสันสกฤตที่มีพยัญชนะซ้อน¹ และพยัญชนะซ้ำ² และมีสระต่อท้าย เมื่อนำมาใช้ในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์ จะตัดเสียงสระท้ายคำออกและตัดเสียงพยัญชนะที่ซ้อนและซ้ำกันออกตัวหนึ่ง เพราะคำภาษาบาลีและสันสกฤตที่นำมาใช้ในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์ไม่ค่อยรักษารูปศัพท์เดิม การตัดเสียงพยัญชนะซ้อนและเสียงพยัญชนะซ้ำที่ปรากฏในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์ ดังตัวอย่างในคำต่อไปนี้

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษา เขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด	
			พยัญชนะ	สระ
kammatthaana		kam-ma-thaan	-t-	-a
sannitthaana		san-ni-thaan	-t-	-a
adhippaaya		ʔa-thi-baay	-p-	-a
kinnara		kɛɛ-naar	-n-	-a
anuppaata		ʔa-nu-yaat	-ŋ-	-a
uddissa		ʔu-tih	-d-, -s-	-a
ummanga		ʔu-moon	-m-	-a
paccuppanna		pat-cu-ban	-p-, -n-	-a
nissaya		ni-say	-s-	-a
nibbaana		ni-pien	-b-	-a
parinibbaana		pa-ri-ni-pien	-b-	-a

*ในคำว่า /vyaama/ นี้ เสียงตัว /y/ ที่ตัดออกยังคงทิ้งลักษณะของเสียงที่เกิดที่เพดานอ่อนไว้ ทำให้สระ /aa/ ที่ตามมากลายเป็นสระ /ie/

¹คือ คำที่มีตัวสะกดและตัวตามเป็นพยัญชนะวรรคที่เรียงลำดับกันในภาษาบาลีและสันสกฤต เช่น ถ้าพยัญชนะแถวที่ 1 เป็นตัวสะกด พยัญชนะแถวที่ 2 ของวรรคเป็นตัวตาม และพยัญชนะแถวที่ 3 ของวรรคเป็นตัวสะกด พยัญชนะแถวที่ 4 ของวรรค เป็นตัวตาม

²คือ พยัญชนะตัวสะกดตัวตามเป็นตัวเดียวกัน

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษา เขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด	
			พยัญชนะ	สระ
pariccaaga	uttama	baa-ri-caaʔ	-c-	-a
uttama		ʔu-dam	-t-	-a

1.3 การตัดเสียงพยัญชนะท้าย

ในคำภาษาสันสกฤต คำที่ลงปัจจัย /in, an/ จะทำให้คำมีเสียงพยัญชนะท้ายคำเมื่อรับมาใช้ในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์จะตัดเสียงพยัญชนะท้ายนั้นออกแล้วยึดเสียงสระให้เป็นสระเสียงยาว เช่น

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด
	tantrin	don-trii	-n
	aatman	tmaa	-n

2. การตัดเสียงสระ

2.1 การตัดเสียงสระที่ต้นคำ คำที่ภาษาบาลีและสันสกฤตขึ้นต้นพยางค์ด้วยเสียงสระ เมื่อรับมาใช้ในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์จะต้องขึ้นต้นพยางค์ด้วยเสียง glottal stop /ʔ/ นำเสียงสระนั้น แต่มีคำภาษาบาลีและสันสกฤตหลายคำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์ซึ่งสระถูกตัดไปและคงเสียง glottal stop นั้นไว้ในการออกเสียง เสียง glottal stop /ʔ/ จะมาควบกับพยัญชนะต้นของพยางค์ต่อไป ดังตัวอย่างในคำต่อไปนี้

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด	เสียงที่เติม
upoosatha	aarakṣa aayus	ʔboh	u-	ʔ-
aapatti		ʔbat	aa-	ʔ-
aranna		ʔraŋ	a-	ʔ-
abhabba		ʔphəp	a-	ʔ-
aarakkha		ʔraʔ	aa-	ʔ-
		ʔyooh	aa-	ʔ-

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด	เสียงที่เติม
	aacaarya	?caar	aa-	?-
	aaṣaaḍha	?saat	aa-	?-
	anurakṣa	?nu-ra?	a-	?-
aaḥaara	aaḥaara	?haar	aa-	?-
anaagata	anaagata	?naa-khot	a-	?-
atiita	atiita	?diit	ā-	?-
apaaya	apaaya	?baay	a-	?-
anaamaya	anaamaya	?naa-may	ā-	?-
atiita+kaala	atiita+kaala	?diit-tkaal	a-	?-
anaatha	anaatha	?naat	a-	?-
aruṇa	aruṇa	?run	a-	?-

2.2 การตัดเสียงสระที่กลางคำ คำภาษาบาลีและสันสกฤตที่เป็นคำเรียงพยางค์ เมื่อรับมาใช้ในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์อาจตัดสระในพยางค์ที่มาข้างหน้าออกทำให้พยางค์ทั้งสองรวมกันเป็นพยางค์เดียว พยัญชนะต้นของพยางค์ทั้งสองนั้นจะกลายเป็นพยัญชนะต้นควบ ประสมกับสระของพยางค์ที่สอง ในตัวอย่างต่อไปนี้บางคำมีการตัดทั้งเสียงสระกลางและสระท้ายพร้อมกัน

2.2.1 ตัดเสียงสระกลางคำอย่างเดียว เช่น

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด	พยัญชนะต้นเดิมกลายมาเป็นพยัญชนะควบ
katagnuu		ktan-yuu	-a-	kt-
khamaa		khmaa	-a-	khm-
sati		sti?	-a-	st-
sara		sra?	-a-	sr-
saalaa	ṣaalaa	slaa	-aa-	sl-
dhanu		thnuu	-a-	thn-
bhaasaa	bhaaṣaa	psaa	-aa-	ps-
pavaaraṇaa		pwaa-rnaa	-a-	pw-

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษา เขมรถิ่นสุรินทร์	เสียง ที่ตัด	พยัญชนะต้นเดิมกลายเป็น มาเป็นพยัญชนะควบ
pariṅṅaa		prin-yaa	-a-	pr-
maḥeesii		mhee-səy	-a-	mh-
gati	gati	kdəy	-a-	kd-
pati	pati	pdəy	-a-	pd-
gaathaa	gaathaa	kthaa	-aa-	kth-
kavi	kavi	kwiii	-a-	kw-
jaraa	jaraa	criə	-a-	cr-
raaga	raaga	rkhaa	-aa-	rkh-
raya	raya	ryəəʔ	-aa-	ry-
suraa	suraa	sraa	-u-	sr-
samaadhi	samaadhi	smaa-thiʔ	-a-	sm-
sabhaa	sabhaa	sphaa	-a-	sph-
veelaa	veelaa	wliə	-ee-	wl-
pada	pada	ptəəh	-a-	pt-
vara+buddha	vara+buddha	priəh-put	-a-	pr-
vara+guṇa	vara+guṇa	priəh-kun	-a-	pr-
vaayu	vaayu	phyuʔ	-aa-	phy-
paali	paali	bləy	-aa-	bl-
maḥaa+jaataka	maḥaa+jaataka	mhaa-ciət	-a-	mh-
maḥaa+theera	maḥaa+theera	mhaa-theer	-a-	mh-
maayaa	maayaa	myiə	-aa-	my-

2.2.2 ตัดทั้งเสียงสระกลางและสระท้ายพร้อมกัน ดังตัวอย่างในคำต่อไปนี้

นี้

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษา เขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด		พยัญชนะต้นเดิมกลายเป็น มาเป็นพยัญชนะต้นควบ
			กลาง	ท้าย	
kusala		ksal	-u-	-a	ks-
kileesa		kleəh	-i-	-a	kl-

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษา เขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด		พยัญชนะต้นเดิมกลายเป็น มาเป็นพยัญชนะต้นควบ
			กลาง	ท้าย	
niyaaya		n-yəy	-i-	-a	n-y-
sabhaava		sphaap	-a-	-a	sph-
saruupa		srup	-a-	-a	sr-
sapatha		sbat	-a-	-a	sb-
vitaana		pdaan	-i-	-a	pd-
visaakha		psaaʔ	-i-	-a	ps-
paaraajika		praa-chiʔ	-aa-	-a	pr-
pavara		bwaar	-a-	-a	bw-
	garuḍa	krut	-a-	-a	kr-
	vigraha	pkruəh	-i-	-a	pkr-
kaṭhina	kaṭhina	kthen	-a-	-a	kth-
kapaala	kapaala	kbaal	-a-	-a	kb-
kapaṭa	kapaṭa	kbət	-a-	-a	kb-
koolaafhala	koolaafhala	klaa-hal	-oo-	-a	kl-
ciivara	ciivara	cpuər	-ii-	-a	cp-
caraacara	caraacara	craa-cəən	-a-	-a	cr-
samaya	samaya	smay	-a-	-a	sm-
sarala	sarala	sral	-a-	-a	sr-
subhaava	subhaava	sphiəp	-u-	-a	sph-
safiaaya	safiaaya	shaay	-a-	-a	sh-
tulaa+kaara	tulaa+kaara	tlaa-kaan	-u-	-a	tl-
taruṇa	taruṇa	tron	-a-	-a	tr-
naraka	naraka	nrüəʔ	-a-	-a	nr-
vifaara	vifaara	p-hier	-i-	-a	p-h-
vipaaka	vipaaka	pbaaʔ	-i-	-a	pb-
mahaa+vana	mahaa+vana	mhaa-püən	-a-	-a	mh-
nagara	nagara	n-kuər	-a-	-a	n-k-

2.3 การตัดเสียงสระท้าย การตัดเสียงสระท้ายคำสามารถแบ่งย่อยได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ตัดเสียงสระออกโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงเสียงอื่นในคำ และตัดเสียงสระออกโดยมีการเปลี่ยนแปลงเสียงอื่นในคำด้วย ดังตัวอย่างในคำต่อไปนี้

2.3.1 ตัดเสียงสระออกโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงเสียงอื่นในคำ สระท้ายคำที่ตัด คือ สระ /a/ เช่น

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด
sukhuma		su-khum	-a
saapa		saap	-a
niyaaya		ni-yaay	-a
paṭidina		pa-ti-thin	-a
paṭiruupa		pa-ti-ruup	-a
bhaasita	bhaasita	phaa-sit	-a
	pradiipa	pra-thiip	-a
	vyaayaama	phyaa-yaam	-a
nikaaya	nikaaya	ni-kaay	-a
muula	muula	muul	-a
vaya	vaya	way	-a
vicaya	vicaya	wi-cay	-a
kaara	kaara	kaar	-a
kaala	kaala	kaal	-a
kaaya	kaaya	kaay	-a
caapa	caapa	caap	-a
jiivita	jiivita	chii-wit	-a
ruupa	ruupa	ruup	-a
santaana	santaana	san-daan	-a
sankeeta	sankeeta	san-keet	-a
vikaala	vikaala	wi-kaal	-a
vimaana	vimaana	wi-maan	-a
taapa	taapa	taap	-a

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด
duuta	duuta	thuut	-a
phaala	phaala	phaal	-a
paapa	paapa	baap	-a

2.3.2 ตัดเสียงสระออกโดยมีการเปลี่ยนแปลงเสียงอื่นในคำด้วย

2.3.2.1 สระท้ายคำที่ตัดออก คือ สระ /a/ และ /i/ เสียงที่เปลี่ยน คือ คำที่ภาษาบาลีและสันสกฤตขึ้นต้นด้วยเสียงสระเมื่อเทียบกับเสียงในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์ จะต้องขึ้นต้นพยางค์ด้วยเสียง glottal stop /ʔ/ เมื่อมีการตัดเสียงสระท้ายออกแล้วจะมีการเติมเสียง glottal stop /ʔ/ เข้ามาด้วย ดังตัวอย่างในคำต่อไปนี้

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด	เสียงที่เติม
akusala	akuṣala	ʔa-ksal	-a	ʔ-
aasaya	aasaya	ʔaa-say	-a	ʔ-
iisaana	iisaana	ʔii-saan	-a	ʔ-
	aaṣṛaya	ʔaa-sray	-a	ʔ-
	abhipraaya	ʔa-phi-praay	-a	ʔ-
antaraaya	antaraaya	ʔan-traay	-a	ʔ-
aṅga+jaati	aṅga+jaati	ʔaṅ-kciət	-i	ʔ-
aalaya	aalaya	ʔaa-lay	-a	ʔ-
upaaya	upaaya	ʔu-baay	-a	ʔ-
aaraama	aaraama	ʔaa-raam	-a	ʔ-
aaghaata	aaghaata	ʔaa-khaat	-a	ʔ-
aana	aana	ʔaan	-a	ʔ-
aagama	aagama	ʔaa-khom	-a	ʔ-

2.3.2.2 สระท้ายคำที่ตัดออก คือ สระ /a/ /aa/ และ /u/ การตัดในลักษณะนี้จะตัดเฉพาะสระของพยางค์ท้าย และเปลี่ยนพยัญชนะต้นของพยางค์ท้ายที่เหลืออยู่ให้กลายเป็นพยัญชนะท้ายของพยางค์ที่มาข้างหน้า ดังตัวอย่างในคำต่อไปนี้

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด	เสียงที่เปลี่ยน
sooka		sooʔ	-a	k > ʔ
ookaasa		ʔoo-kaat	-a	s > t
aakaasa	aakaʔa	ʔaa-kaat	-a	s/ʃ > t
aavudha		ʔaa-wut	-a	dh > t
kantaara		kan-daal	-a	r > l
ʔaara	ʔaara	haan	-a	r > n
sumeeru		su-meen	-u	r > n
seesa		seet	-a	s > t
saṅṅaaṅa		san-yaan	-a	ŋ > n
saalaa	ʃaala	saan	-aa	l > n
sabhaava		sphaap	-a	v > p
saṅkhaara		saṅ-khaan	-a	r > n
saṅʔaara	saṅʔaara	saṅ-haan	-a	r > n
salaaka		skaaʔ	-a	k > ʔ
viseesa	viʃeesa	wi-seet	-a	s/ʃ > t
voofaara		woo-haan	-a	r > n
theera		theen	-a	r > n
visaakha		psaaʔ	-a	kh > ʔ
paṭiseedha		pa-ti-seet	-a	dh > t
parimaana		pa-ri-maan	-a	ŋ > n
pisaaca	piʃaaca	paa-saat	-a	c > t
paribhooga		baa-ri-phooʔ	-a	g > ʔ
paasa		baah	-a	s > h
pariccaaga		baa-ri-caaʔ	-a	g > ʔ
	cakravaala	caʔ-kra-waan	-a	l > n
	prakaaʃa	pra-kaat	-a	ʃ > t
	prakaara	pra-kaal	-a	r > l
	prayooga	pra-yooʔ	-a	g > ʔ
	pramaada	pra-maat	-a	d > t

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด	เสียงที่เปลี่ยน
	garuḍa	krut	-a	ḍ > t
	ghoṣaka	khoo-soʔ	-a	k > ʔ
	aaṣaadḥa	ʔsaat	-a	ḍh > t
	aavuka	ʔaw-puʔ	-a	k > ʔ
	ḥava	sop	-a	v > p
	praṇa	praan	-a	ṇ > n
	praasaada	praa-saat	-a	d > t
	pramaaṇa	pmaan	-a	ṇ > n
	pramukha	pra-muʔ	-a	kh > ʔ
	prabheeda	pra-pheet	-a	d > t
	bhruuṇa	pruun	-a	ṇ > n
	prasaada	pra-saat	-a	d > t
	prahaara	pra-haan	-a	r > n
	vistaara	phit-sdaan	-a	r > n
	pariṣada	baa-ri-sat	-a	d > t
puraaṇa	puraaṇa	boo-raan	-a	ṇ > n
meeru	meeru	meen	-u	r > n
agaara	agaara	ʔaa-khaan	-a	r > n
guṇa	guṇa	kun	-a	ṇ > n
guutha	guutha	kuut	-a	th > t
eeka	eeka	ʔeeʔ	-a	k > ʔ
aajiiva	aajiiva	ʔaa-chiip	-a	v > p
anaatha	anaatha	ʔnaat	-a	th > t
aruṇa	aruṇa	ʔrun	-a	ṇ > n
aakaara	aakaara	ʔaa-kaan	-a	r > n
yuga	yuga	yuʔ	-a	g > ʔ

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด	เสียงที่เปลี่ยน
looka	looka	looʔ	-a	k > ʔ
loobha	loobha	loop	-a	bh > p
saṃvaasa	saṃvaasa	saŋ-waat	-a	s > t
saṃbhooja	saṃbhooja	som-phoot	-a	j > t
saafhasa	saafhasa	saa-hat	-a	s > t
seeka	seeka	seeʔ	-a	k > ʔ
veera	veera	ween	-a	r > n
veelaa	veelaa	pheen	-a	l > n
vicaara	vicaara	wi-caan	-a	r > n
dhuupa	dhuupa	thuuʔ	-a	p > ʔ
daaruṇa	daaruṇa	thaa-run	-a	ṇ > n
vipaaka	vipaaka	pbaaʔ	-a	k > ʔ
parivaasa	parivaasa	paɑ-ri-waat	-a	s > t
vyaapaada	vyaapaada	phyaa-baat	-a	d > t
vikaara	vikaara	phi-kaan	-a	r > n
paataala	paataala	baat-daar	-a	l > r
pariḥaara	pariḥaara	baɑ-ri-haan	-a	r > n
parikaara	parikaara	baɑ-ri-kaan	-a	r > n
parivaara	parivaara	baɑ-ri-waan	-a	r > n
pariveeṇa	pariveeṇa	baɑ-ri-ween	-a	ṇ > n
mukha	mukha	muʔ	-a	kh > ʔ
saadhu	saadhu	saat	-u	dh > t

2.3.2.3 สระท้ายคำที่ตัดออก คือ สระ /a/ /aa/ /i/ และ /u/ เสียงที่เปลี่ยน คือ เสียงสระที่มาข้างหน้าซึ่งเปลี่ยนไปตามอิทธิพลของพยัญชนะอโฆษะหรือโฆษะ ในระบบเสียงภาษาเขมร ดังตัวอย่างในคำต่อไปนี้

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด	เสียงที่เปลี่ยน
kusala	kufala	ksal	-a	a > ɑ

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด	เสียงที่เปลี่ยน
pathama		pthom	-a	a > o
siila	ṣiila	sel	-a	ii > e
kinnara		kɛɛ-naar	-a	a > ɔɔ
nangala		ŋ-kial	-a	a > ia
niyaaya		n-yəy	-a	aa > əy
akusala	akuṣala	?a-ksal	-a	a > ɔ
ambila		m-pil	-a	i > i
jhaana		chiən	-a	aa > iə
saṅkheepa		saŋ-khɛɛp	-a	ee > ɛɛ
ṇaati		ṇiət	-i	aa > iə
sara	ṣvara	soor	-a	a > oo
sangama		saŋ-khom	-a	a > o
veessantara		wiəh-san-daar	-a	a > ɔɔ
dama		taam	-a	a > ɔɔ
tiracchaana		dee-rat-ciən	-a	aa > iə
tusita	tusita	dəh-sət	-a	i > ʌ
nibbaana		ni-piən	-a	aa > iə
parinibbaana		pa-ri-ni-piən	-a	aa > iə
bhiita		phet	-a	ii > e
pavara		bwaar	-a	a > ɔɔ
puggala		bu-küəl	-a	a > ʌə
paṅsukuula		baŋ-skool	-a	uu > oo
	graha	krüəh	-a	a > ʌə
	kiirti	kiət	-i	ii > iə
	glaana	khliən	-a	aa > iə
	hooara	hooar	-aa	oo > ɔɔ
	caṅkrama	caŋ=kram	-a	a > ɔ

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด	เสียงที่เปลี่ยน
	ƒarkaraa	skaar	-a	a > ๓๓
	sthaavara	sthaa-puər	-a	a > uə
	doola	tul	-a	oo > u
	druma	truum	-a	u > ๒๒
	nirvaan๑	ni-piən	-a	aa > iə
	preeta	preət	-a	ee > ๕๕
	vigraha	pkruəh	-a	a > ๒๑
	prañidhaana	pra-ni-tiən	-a	aa > iə
	pradhaana	pra-thiən	-a	aa > iə
	pradaana	pra-tiən	-a	aa > iə
	pramuula	pmool	-a	uu > oo
	prameeha	pra-məh	-a	ee > ๕
sugata	sugata	soo-küət	-a	a > ๒๑
naama	naama	niəm	-a	aa > iə
fietu	fietu	hət	-u	ee > ๕๕
dhaatu	dhaatu	thiət	-u	aa > iə
coora	coora	cɔər	-a	oo > ๖๖
kaṭhina	kaṭhina	kthen	-a	i > e
koolaafala	koolaafala	klaa-hal	-a	a > ๓
aṅgaara	aṅgaara	ŋ-kiaər	-a	aa > iə
nagara	nagara	n-kuər	-a	a > uə
aagama	aagama	?aa-khom	-a	a > o
uttama	uttama	?u-dam	-a	a > ๓
anaagata	anaagata	?naa-khot	-a	a > o
aṅga+jaati	aṅga+jaati	?aṅ-kciət	-i	aa > iə
ciina	ciina	cen	-a	ii > e
jaati	jaati	ciət	-i	aa > iə
jaala	jaala	ciəl	-a	aa > iə

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด	เสียงที่เปลี่ยน
ciivara	ciivara	cpuər	-a	a > uə
yaama	yaama	yiəm	-a	āā > iə
yaana	yaana	yiən	-a	aa > iə
looma	looma	luum	-a	oo > uu
rooca	rooca	ruuc	-a	oo > uu
sarala	sarala	sral	-a	ā > a
sanjaata	sanjaata	san-ciət	-a	aa > iə
sama	sama	sam	-a	a > a
sampuura	sampuura	som-boor	-a	uu > oo
vinaya	vinaya	wi-nuy	-a	ā > u
vaata	vaata	wiət	-a	aa > iə
daana	daana	tiən	-a	aa > iə
daama	daama	tiəm	-a	aa > iə
dvaara	dvaara	thwier	-a	aa > iə
dhaara	dhaara	thiər	-a	aa > iə
nidaana	nidaana	ni-tiən	-a	aa > iə
niyama	niyama	ni-yom	-a	a > o
naaya	naaya	niəy	-a	aa > iə
viṅaara	viṅaara	p-hiər	-a	aa > iə
vara	vara	puər	-a	a > uə
brah̄ma	brah̄ma	prum	-a	a > u
jiiva+cara	jiiva+cara	pcaʔ-pcaar	-a	a > aa
bālā	bālā	pūəl	-a	a > ũə
phala	phala	phal	-a	a > a
vyaama	vyaama	phiəm	-a	aa > iə
bhaya	bhaya	phuy	-a	a > u
parijana	parijana	baa-ri-cüən	-a	a > ũə
marica	marica	mɾɪc	-a	i > ɪ
mangala	mangala	moŋ-kūəl	-a	a > ũə
maṅḍala	maṅḍala	mon-thon	-a	a > o
maḥāavana	maḥāavana	mhaa-pūən	-a	a > ũə

2.3.2.4 เปลี่ยนทั้งเสียงสระและพยัญชนะ เสียงที่ตัด คือ เสียงสระ /a, aa, i/ ท้ายคำ เสียงสระและพยัญชนะที่มีการเปลี่ยนแปลง คือ เสียงสระที่ต้นคำ ซึ่งจะเปลี่ยนตามรูปอักษรของพยัญชนะที่คงอยู่เป็นตัวสะกด (ดังกล่าวมาในหัวข้อ 2.3.2.3) และเสียงพยัญชนะที่เปลี่ยนแปลงเพื่อให้เข้ากับเสียงตัวสะกดที่มีในระบบเสียงภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์ (ดังกล่าวมาในหัวข้อ 2.3.2.2) จากข้อมูลจึงพบเสียงสระและพยัญชนะที่มีการเปลี่ยนแปลงดังนี้

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด	เสียงที่เปลี่ยน
koosa		kooḥ	-a	oos > ooḥ
usaa	uṣaa	ʔoḥ	-aa	us/ṣ > oḥ
ṅaaṇa		ṅiən	-a	aaṅ > iən
yasa		yot	-a	as > ot
vinaasa	vinaaṣa	wi-niət	-i	aas/ṣ > iət
viṅṅaaṇa		win-yiən	-a	aaṅ > iən
vadha		wiat	-a	adh > iat
disaa	diṣaa	tih	-aa	is/ṣ > ih
doosa	dooṣa	tuuh	-a	oos/ṣ > uuh
thooka		thooʔ	-a	ook > ooʔ
visa	viṣa	pih	-a	is/ṣ > ih
maasa	maaṣa	miəḥ	-a	aas/ṣ > iəḥ
makuṭa		moṅ-kot	-a	uṭ > ot
makara		maṅ-kooṅ	-a	ar > ooṅ
	akṣara	ʔaʔ-sooṅ	-a	ar > ooṅ
	kṣiiṇa	ksiən	-a	iiṅ > iən
	boodha	put	-a	oodh > ut
	vṛka	priʔ	-a	ṛk > iʔ
	bhuudhara	phuu-thooṅ	-a	ar > ooṅ
meegha	meegha	muʔ	-a	eegh > uʔ
sukha	sukha	soʔ	-a	ukh > oʔ
kufiaka	kufiaka	khaʔ	-a	ak > aʔ
kuṭi	kuṭi	kot	-i	uṭ > ot
kapaṭa	kapaṭa	kbət	-a	aṭ > at
upaasaka	upaasaka	ʔu-baa-soʔ	-a	ak > oʔ

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด	เสียงที่เปลี่ยน
avayava	avayava	?op-phyop	-a	av > op
aabaadha	aabaadha	?aa-piət	-a	āadh > iət
jaataka	jaataka	chaa-do?	-a	ak > o?
laaja	laaja	liəc	-a	aaj > iəc
rooga	rooga	ruu?	-a	oog > uu?
ratha	ratha	rot	-a	ath > ot
subhaava	subhaava	sphiəp	-a	aav > iəp
saṃvara	saṃvara	saŋ-wɔɔn	-a	ar > ɔɔn
saṃcara	saṃcara	san-cɔɔn	-a	ar > ɔɔn
dava	dava	tɪap	-a	av > ɪap
daayaka	daayaka	tiə-yǔə?	-a	ak > ǔə?
naaga	naaga	niə?	-a	aag > iə?
naraka	naraka	nrǔə?	-a	ak > ǔə?
naayaka	naayaka	naa-yo?	-a	ak > o?
biija	biija	puuc	-a	iiij > uuc
bhaava	bhaava	phiəp	-a	aav > iəp
pada	pada	bat	-a	ad > at
patha	patha	bat	-a	ath > at
piṭaka	piṭaka	bəy-da?	-a	ak > a?
maagha	maagha	miə?	-a	aagh > iə?
maanava	maanava	miə-nop	-a	av > op

2. การตัดหลายเสียง

คำภาษาบาลีและสันสกฤตที่รับมาใช้ในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์นั้นมีการตัดหลายเสียงที่เป็นส่วนประกอบของคำหรือพยางค์ โดยมีการตัดทั้งเสียงสระและพยัญชนะ ตำแหน่งของสระและพยัญชนะที่ตัดออกมีทั้งที่ตัดที่ต้นคำ ตัดกลางคำ และตัดท้ายคำ โดยการตัดหลายเสียงนั้นอาจเกิดร่วมกับการตัดเสียงสระหรือสระกับพยัญชนะท้ายคำด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การตัดหลายเสียงที่เป็นส่วนประกอบของคำหรือพยางค์ ได้แก่

1. การตัดเสียงสระและพยัญชนะสะกด คำภาษาบาลีและสันสกฤตที่มีการตัดเสียงสระและพยัญชนะ เป็นการตัดเสียงสระในพยางค์ที่มาข้างหน้ากับเสียงพยัญชนะสะกด ทำ

ให้เสียงพยัญชนะต้นของพยางค์ที่มาข้างหน้านั้นรวมกับพยัญชนะที่เป็นตัวตามเดิม กลายเป็นพยัญชนะต้นควบของคำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์ ดังตัวอย่างในคำต่อไปนี้

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษา เขมรถิ่นสุรินทร์	เสียง ที่ตัด	พยัญชนะต้นเดิม กลายมาเป็นพยัญชนะต้นควบ
kappaasa		kbaah	-ap-	kb-
kattikaa		kdaʔ	-at-	kd-
upajjhaaya		ʔup-pchaa	-aj-	pch-
vassa		psaa	-as-	ps-
sammati		smut	-am-	sm-
	ardharaatra	ʔtriət	-ar-	ʔtr-
	ʃarkaraa	skaar	-ar-	sk-
	karpaasa	kbaah	-aar-	kb-
	rakṣaa	rsaa	-ak-	rs-
gambhiira	gambhiira	kpii	-am-	kp-

2. การตัดเสียงสระกับพยัญชนะที่กลางคำ เสียงสระของพยางค์ที่ 1 กับเสียงพยัญชนะและสระในพยางค์ที่ 2 ถูกตัดทิ้งไป และพยัญชนะหน้าพยางค์แรกมารวมกับพยัญชนะต้นของพยัญชนะหน้าที่ 3 เกิดเป็นพยัญชนะต้นควบ ดังตัวอย่างในคำต่อไปนี้

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษา เขมรถิ่นสุรินทร์	เสียง ที่ตัด	พยัญชนะต้นเดิม กลายมาเป็นพยัญชนะต้นควบ
mariyaada		myiət	-ari-	my-
karuṇaa	karuṇaa	knaa	-aru-	kn-

3. การตัดเสียงสระและพยัญชนะท้ายคำ คำภาษาบาลีและสันสกฤตเหล่านี้ส่วนมากลงท้ายด้วยคำเรียงพยางค์มีสระเสียงสั้น /a/ ซึ่งในภาษาบาลีและสันสกฤตเป็นพยางค์ที่ไม่ปรากฏรูปสระ เมื่อรับมาใช้ในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์จะตัดเสียงพยางค์ท้ายและสระที่มาหน้าพยางค์ท้ายนั้นออกด้วย คงเสียงพยัญชนะต้นของพยางค์ก่อนท้ายนั้นเป็นเสียงพยัญชนะท้ายของคำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์ ทำให้คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์มีจำนวนพยางค์น้อยกว่าพยางค์ในคำภาษาบาลีและสันสกฤตเดิม พยัญชนะซึ่งคงอยู่และทำหน้าที่พยัญชนะท้ายในคำภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์จะเปลี่ยนแปลงเสียงไปตามระบบเสียงในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์ด้วย ดังตัวอย่างในคำต่อไปนี้

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษา เขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด	เสียงที่เปลี่ยน
upoosatha		ʔboh	-atha	s > h
coodaka		coot	-aka	d > t
deesanaa		tuh	-anaa	s > h
	sambhaasana	sam-phaat	-ana	ʃ > t
	ʃraavana	sraap	-ana	v > p
	saarvaamga	saar-rphie	-mga	v > ph
	prayoojana	pyooj	-ana	j > c
	prajaraastra	pra-ciə-riəh	-tra	ʃ > h
	visuucana	phi-suut	-ana	c > t
	mrakana	mrəəʔ	-ana	k > ʔ
aavaraana	aavaraana	ʔaa-woon	-ana	r > n
upakaraana	upakaraana	ʔu-pa-koon	-ana	r > n
yoojana	yoojana	yooj	-ana	j > c
samharaana	samharaana	sah-woon	-ana	r > n
vyaakaraana	vyaakaraana	phyaa-koon	-ana	r > n

ในบางคำ พยางค์ท้าย 2 พยางค์กับเสียงสระที่มาข้างหน้าพยางค์ท้ายนั้น ก็ถูกตัดไปด้วย เช่น

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษา เขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด	เสียงที่เปลี่ยน
maagasira		miəʔ	-asira	g > ʔ
pidahati		bat	-ahati	d > t

3. การตัดพยางค์

คำภาษาบาลีและสันสกฤตที่รับมาใช้ในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์นอกจากจะตัดเสียงบางเสียงดังได้อธิบายข้างต้นนี้แล้ว ยังมีการตัดพยางค์บางพยางค์ หรือตัดพยางค์รวมกับเสียงบางเสียงที่อยู่ชิดหรืออยู่ห่างจากพยางค์นั้นด้วย การตัดพยางค์ของคำภาษาบาลีและสันสกฤตในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์อาจจัดตามตำแหน่งของพยางค์ที่ถูกตัดได้ดังนี้

1. การตัดพยางค์หน้า

1.1 การตัดพยางค์ที่ 1 เช่น

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด
samsandanaa assa paṇḍita saadhu	samsandanaa paṇḍita kacchapi vivakṣaa saadhu	son–tnie seh tit cpəy phaak–saa thuʔ	sam– as– paṇ– kac– vi– saa–

1.2 การตัดพยางค์ที่ 1 และพยางค์ที่ 2 เช่น

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด
saamaṇeera		nun	saama–

1.3 การตัด 2 พยางค์แรก เช่น

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด
upaasikaa		sii–kaa	upaa–

2. การตัดพยางค์กลาง

2.1 การตัดพยางค์ที่ 2 ในคำ 4 พยางค์ เช่น

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด
indadhanu		ʔan–thnuu	–da–

2.2 การตัดพยางค์ที่ 2 ในคำ 3 พยางค์ เช่น

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด
lifati		lit	-fia-

3. การตัดพยางค์ท้าย การตัดพยางค์ท้ายคำ คำภาษาบาลีและสันสกฤตที่เป็นพยางค์มีตัวสะกดตัวตามเป็นพยางค์ท้าย เมื่อรับมาใช้ในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์อาจจะตัดตัวตามและสระที่ควบกับตัวตามนั้นออก ทำให้พยางค์ในคำภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์ลดพยางค์ลง 1 พยางค์ เช่น

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด
kamma		kam	-ma
gumba		kum	-ba
kappa		kap	-pa
kheetta		khæet	-ta
goota		khoot	-ta
canda		can	-da
chatta		chat	-ta
yakkha		yǎəʔ	-kha
rafassa		rhah	-sa
raaja+siifha		riəc-csəy	-fia
randha		rǎən	-dha
surinda		sren	-da
saṅkha		saŋ	-kha
sisṣa		səh	-sa
sabba		səp	-ba

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด
sikkhaa		sʌʔ	-khaa
samattha		saa-maat	-thā
suddha		sʌt	-dha
samudda		smʊt	-da
siniddha		snʌt	-dha
suvaṇṇa		spian	-ṇa
vagga		wǎʔ	-ga
vatta		wiat	-ta
vipatti		wi-bat	-ti
vuddhi		wut	-dhi
taavatimsa		daaw-wdʌŋ	-sa
deevaputta		tuw-bot	-ta
dibba		thip	-ba
dhutanga		thu-don	-ga
inda		?en	-da
baddha		piat	-dha
boodhi		puu	-dhi
paṭipatti		pa-ti-bat	-ti
paṭivatti		pa-ti-wat	-ti
paccuppanna		pat-cu-ban	-na
pussa		bʊh	-sa
parisuddha		baa-ri-sat	-dha
pallaṅka		ban-laŋ	-ka
manussa		mnih	-sa
nimanta		n-mǎn	-ta
manta		mǎn	-ta
mitta		mit	-ta
dukkha		thuʔ	-kha
	kalpa	kal	-pa
	kiirti	keer	-ti
	rddhi	rit	-dhi

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด
	ṛkṣa	รข?	-ṣa
	suurya+graasa	soo-kriə	-sa
	ḥuunya	soon	-ya
	samṛddhi	sam-rət	-dhi
	svarga	swan	-ga
	ḥakti	sa?	=ti
	skandha	ksan	-dha
	sampuurṇa	som-boor	=ṇa
	samṣarga	saṅ-san	-ga
	dimbha	tim	-bha
	dharma	thar	-ma
	tungga	doon	-ga
	prabandha	ppñən	-dha
	prasiddha	psət	-dha
	punya	bən	-ya
	paripuurṇa	baar-boor	-ṇa
	madhyastha	mat-thyat	-tha
	lalaatā	lə-liə	-tā
citta	citta	cət	-ta
raafu	raafu	riə	-fu
sampatti	sampatti	som-bat	-ti
saṅgha	saṅgha	saṅ	-gha
sambandha	sambandha	sam-phan	-dha
vara+buddha	vara+buddha	priəh-put	-dha
bimba	bimba	phim	-ba
bandhu	bandhu	phan	-dhu
viruddha	viruddha	phi-rut	-dha
piṇḍa	piṇḍa	ben	-ḍa

4. การตัดหลายพยางค์

4.1 การตัด 3 พยางค์ท้ายในคำ 4 พยางค์ เช่น

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด
	kalpavṛkṣa	kaal	-pavṛkṣa

4.2 การตัด 2 พยางค์ท้ายในคำ 4 พยางค์ เช่น

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด
aarammaṇa	aarammaṇa samlakṣaṇa bṛhaspati	?aa-ram san-ya-la? p-hah	-maṇa -ṣaṇa -pati

4.3 การตัด 2 พยางค์ท้ายในคำ 3 พยางค์ เช่น

ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	คำในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์	เสียงที่ตัด
itṭhakaa lakkhaṇa		?at la?	-ṭhakaa -khaṇa

การเปลี่ยนแปลงเสียงในคำด้วยการตัดเสียงดังกล่าวมาทั้งหมดสามารถแบ่งได้ 3 ประเภทใหญ่ ๆ ตามจำนวนเสียงที่ตัด คือ การตัดเสียงเดียว การตัดหลายเสียง และการตัดพยางค์

ข้อมูลดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ สามารถสรุปให้เห็นชัดเจนว่ามีการตัดเสียงในลักษณะใดบ้าง ด้วยตารางต่อไปนี้

เสียงที่ตัด ตำแหน่งที่ตัด	ตัดเสียงเดียว				ตัดหลายเสียง		ตัดพยางค์
	พยัญชนะ และสระ		สระอย่างเดียว		ตัด 3 เสียง	ตัด 5 เสียง	
	พยัญชนะ	สระ	กลาง	ท้าย			
1. ต้นคำ	k- dh- y-	aa- a-					พยางค์ที่ 1 พยางค์ที่ 1, 2 2 พยางค์แรก
2. กลางคำ	-p- -t- -t- -n- -ŋ- -d-, -s- -m- -p-, -n- -s- -b- -b- -c- -t-	-a- -i- =aa= -u- -ee- -oo-	-u- -i- -a- -aa- -ii- -oo-		-ari- -aru-		พยางค์ที่ 2 พยางค์ที่ 3
3. ท้ายคำ	-n	-a		-a -aa -u -i	-atha -aka -ana -anaa -aŋa -ŋga	-asira -aŋati	พยางค์ท้ายคำ พยางค์ท้าย- พยางค์เดียว 3 พยางค์ท้าย 2 พยางค์ท้าย

ตารางที่ 18
เสียงและตำแหน่งของเสียงที่ตัดออก